Чыла эллаѕе пролетарий-шамыч, ушныза!

Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!

Ямде лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ
Адрес: Йошкар-Ола, Совет пӧрт, „Ямде лий" редакций.

ОНЧЫЛГЕЧЕ ПЕРВЫЙ СОЗЫВ СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТЫН VII СЕССИЙЖЕ ПОЧЫЛТЫН

СОЮЗ СОВЕТЫН 1940 ИЙ 1 АВГУСТЫСО ЗАСЕДАНИЙЫН ДНЕВНИКШЕ

Заседаний тӱҥалме деч ятыр жап ончычак депутат-шамыч да уна-шамыч—Московский завод ден фабрикласе стахановец-шамыч, Йошкар Армийын боецше ден командирже - шамыч, столицысе интеллигенцийын представительже-шамыч погынат.

Вашке 2 час. СССР Верховный Советын заседаний залже калык дене темын. Балконыштат, советский ден иностранный прессын ложылаштыжат яра вер иктат уке. Дипломатический корпусын чинже - шамыч присутствоватлат.

Председательын ӱстел тӧрыштыжӧ—Союз Советын Председательже депутат А. А. Андреев, Союз Совет Председательын заместительже-шамыч депутат-шамыч Т. Д. Лысенко ден Усман Юсупов, ложылаште—В. М. Молотов, Л. М. Каганович, А. А. Жданов, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, Г. М. Маленков, М. Ф. Шкирятов, А. Е. Бадаев, Н. А. Вознесенский, А. Я. Вышинский, В. А. Малышев, А. П. Косыгин, С. М. Буденный, А. Ф. Горкин, Н. Г. Кузнецов, И. Т. Тевосян, А. И. Шахурин, В. В. Вахрушев, И. А. Бенедиктов, А. Г. Зверев йолташ-шамыч да СССР Верховный Совет Президиумын моло членже ден калык комиссар-шамыч улыт. Депутат-шамыч нуным кужу жап чарныдыме оваций дене вашлийыт.

А. А. Андреев йолташ Союз Советын Шымше Сессийжым почмылан увертара. СССР Верховный Советын Кудымшо ден Шымымше Сессийже-шамыч коклаште Карело - Финский Союзный Советский Социалистический Республикыште СССР Верховный Советыш сайлымаш эртен, манын тудо увертара да Союз Советыш Карело - Финский ССР деч сайлыме депутатын полномочийжым проверятлыме нерген Союз Совет Мандатный Комиссийын докладшым колышташ предлагатла.

Мут Союз Совет Мандатный Комиссийын Председательже депутат **А. С. Щербаковлан** пуалтеш. Карельский АССР-ым Союзный Карело - Финский Республикыш преобразоватлыме нерген закон почеш, СССР Верховный Совет Президиумын Указше дене СССР Верховный Советыш Карело-Финский Союзный республика деч сайлымаш 16 июньылан назначатлыме ыле, манын Щербаков йолташ ойла. Союз Советыш сайлымаш **Карельский Автономный Советский Социалистический республикым Союзный Советский Социалистический республикыш** преобразоватлыме годым Карело - Финский ССР дек ушымо у территорийыште гына эртаралтын. Ик—Виипурский (Выборгский) — избирательный округ образоватлалтын ыле. Республикын моло территорийыштыже Союз Советыш сайлымаш 1937 ий 12 декабрьыште эртаралтын ыле.

Мандатный Комиссий, СССР Конституцийын 50 статьяже почеш, избирательный комиссийын представитлыме документ ден материал-шамычым проверятлен да Виипурский (Выборгский) избирательный округышто сайлымаш СССР Конституций да сайлымаш нерген Положений основеш да тичмашынак келшышын эртаралтын манын установитлен. Виипурский избирательный округышто голосованийыште 99,7 процент избиратель-шамыч участвоватленыт, коммунист ден беспартийный-шамыч блокын кандидатше верч голосоватлымаште участвоватлыше чыла избиратель - шамыч гыч 98,15 процентше голосоватлен. Союз Советын депутатшылан Карело-Финский ССР Коммунистический (большевик-шамыч) партий Центральный Комитетын секретарьже Геннадий Николаевич Куприянов йолташ сайлалтын.

Мандатный Комиссий, депутат Г. Н. Куприяновын полномочийжым да представитлыме чыла документ ден материал-шамычым проверятлен, нуным правильныйлан признатлен. Сессийлан пеҥгыдемдаш Мандатный Комиссий решенийым вноситла, тиде решенийыште 613 № Виипурский (Выборгский) избирательный округышто сайлымаш СССР Конституций да сайлымаш нерген Положений основеш да тичмашынак келшышын эртаралтын манын констатироватла. Сайлымашым кассироватлашлан оснований да СССР Конституций ден сайлымаш нерген Положенийым нарушатлыме нерген жалоба уке.

Депутат **С. Д. Игнатьев** предложенийым вноситла: Мандатный Комиссийын докладше почеш пренийым почаш огыл да 613 № Виипурский (Выборгский) избирательный округышто сайлыме депутат Г. Н. Куприяновын полномочийжым правильныйлан признатлыме нерген Мандатный Комиссийын докладшым утвердитлаш.

Тиде предложенийым Союз Совет единогласно приниматла.

Союз Советын VII Сессийжылан ончашыже тыгай вопрос-шамыч вноситлалтыт манын, Председательствоватлыше А. А. Андреев йолташ увертара:

1. Правительствын внешний политикыже нерген доклад.

2. Союзный Молдавский Советский Социалистический Республикым образоватлыме нерген да Буковинын Северный ужашыже да Бессарабийын Хотинский, Аккерманский ден Измаильский уездше-шамычым Украинский Советский Социалистический Республика составыш включатлыме нерген.

3. Литовский республикысе сеймын Полномочный комиссийжын заявленийже.

4. Латвийский республикысе сеймын Полномочный комиссийжын заявленийже.

5. Эстонский республикысе Государственный Думын Полномочный комиссийжын заявленийже.

6. Сессий-шамыч коклаште приниматлыме да СССР Верховный Советлан пеҥгыдемдаш подлежатлыше СССР Верховный Совет Президиумын Указше-шамыч.

Депутат **И. А. Кузнецовын** предложенийже почеш Союз Совет ончышаш пашам тиде порядокым единогласно пеҥгыдемда. Ончышаш паша порядкыш пуртымо вопрос-шамычым Союз Совет ден Национальность Советын пырля заседанийыштышт обсудитлыме нерген депутат **Мамадали Курбановын** предложенийжат тугак единогласно приниматлалтеш.

Тидын дене Союз Советын первый заседанийже петырна. (ТАСС).

ФРИДРИХ ЭНГЕЛЬС

КОЛЫМЫЖЛАН 5-ШЕ АВГУСТЫШТО 45 ИИ ТЕМЕШ

Фридрих Энгельс—Карл Марксын эн лишыл соратникше, тӱнямбалсе пролетариатын пеш кугу организаторжо да вождьшо. Маркс ден Энгельс капитализмын пытышашыже да социализмын сеҥышашыже нерген туныктеныт. Нуно тӱнямбалсе пролетариатым иктыш ушен, марксизмын тушманже-шамыч ваштареш

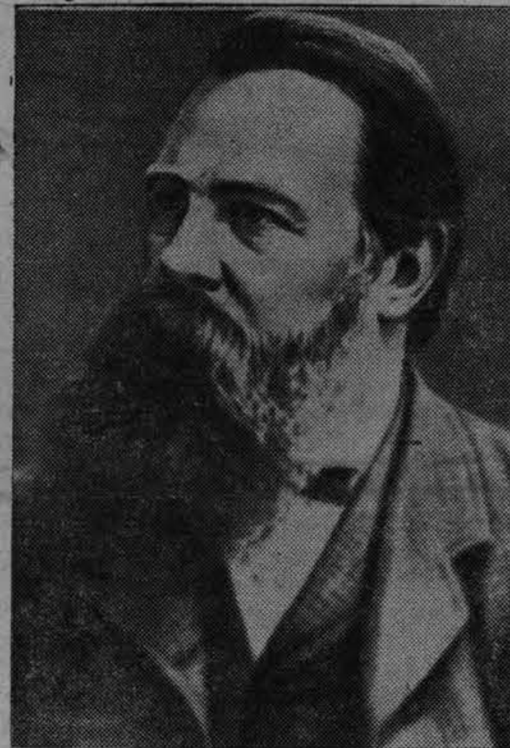

шогалтышаш верч чарныде тыршеныт.

Фридрих Энгельс 1820 ийын 28 ноябрьыште Прусский королевствын Рейнский провинцийыштыже, Бремен оласе фабрикант ешеш шочын. Энгельсын гимназийыште тунеммык годымак кугыжан-полицейский стройым ужмыжо шуын огыл.

1838 ийыште Энгельс Бременыште торговый пӧртыш приказчиклан пурен.

1842 ийыште Английысе Манчестер олаш (Английын тунамсе промышленный центрышкыже) каен. Тыште Энгельс пашазе-шамычын илышыштым сайынак пален налеш да „Положение рабочего класса в Англии" лӱман книгам воза. Энгельс тиде книгаштыже пашазе классын нелеилышыжым ончыктен да капиталистический стройым пеш чот титаклен.

1844 ийыште Германийыш кайшыжла, Энгельс Парижеш шогалын. Тунам Маркс дене палыме лийын. Тидын деч вара кок генийшамыч эреак келшен, иктаай шовымаш дене илаш тӱҥалыныт. Пашазе классым капиталист-шамыч кидйымач утарышаш верч, коммунистический общество ыштышаш верч чарныде кучедал шогеныт.

1845—1847 ийлаште Энгельс Брюссельыште да Парижыште илен, научный пашам ыштен, пашазе-шамыч коклаште революционный пашам колтен шоген.

1847 ийыште тайный „Коммунист-шамычын союзышт" ышталтын. Союз ыштымаште Маркс ден Энгельс пеш кугун полшен шогеныт. Союзын кӱштымыжӧ почеш Маркс ден Энгельс „Коммунистический партийын манифестшым"—пролетариатын ончыкылык кучедалшаш програмжым возеныт.

1848 ийыште Западный Европышто лийше революций годым Маркс ден Энгельс родиныш кышт пӧртылыныт. Марксым Пруссия гыч поктен колтеныт, Энгельсыже калыкын вооруженный восстанийыштыже участвоватлен, эрык верч кум сражений лаште кучедалын. Революций деч вара Маркс ден Энгельс Английыште илаш тӱҥалыныт: Маркс—Лондонышто, а Энгельс—Манчестерыште. Английыште нуно научно-творческий да революционный пашам ыштеныт.

Энгельс, Маркс семынак, Парижский Коммуным кугу кузнымаш дене вашлийын да тушто пролетарский государствын тӱҥалтышыжым ужын.

1870 ийыште Энгельс Лондонышко илаш куснен. Тушто 1883 ий марте (Марксын колымешкыже) илен, Маркс дене пырля революционный пашам ыштен.

Энгельс тӱнямбалсе пашазе-шамычын движенийыштым вуйлатен, марксизмын тушманже-шамыч ваштареш, тӱнямбалне коммунизмым ыштышаш верч кучедал шоген.

Фридрих Энгельс 1895 ийын 5 августышто колен.

69

ХАСАН ЕР ВОКТЕН КУЧЕДАЛМАШЛАН КОК ИЙ

СОВЕТСКИЙ СОЮЗЫН ГЕРОЙЖО МАЙОР П. ТЕРЕШКИН

Границыште нигунамат шып ок лий. Утларакше мемнан дене, Востокышто: вет кажне минутышто мемнан шып лийдыме, сӧсна гай пошкудо-шамыч деч иктаж - могай осаллыкым вучаш лиеш.

Но 7-ше июль марте мыйын заставын аралыме граница участокышто изиш шыпырак ыле. Вот 7-ше июльышто нарядыш лекше боец - шамыч, Заозерный кӱкшакаште японец-шамыч телефон линийым шупшыт, манын мыланем увертарышт.

„Тугеже, гад-шамыч аламом ыштылнешт",—шоналтышымат, доне сенийым терген налаш верышке шке лектым.

Ончем: чынжымак японец-шамыч вик высоташке телефон линийым шупшыт. Кок кореец-шамыч ӱшкыжым кычкен менгым шупшыктен кондат. А корейский Хамуку кӱкшака деч 500 метр западыштыла, шымлу наре японский салтак-шамыч лектыч.

Тыгай пашам ужнат, ме кушкыжаште шкенан вийнам ешарышна да аралалташлан ямдылалташ тӱҥална. Паша ышташ нелэ ыле. Туштак кӱкшака шенгелне Хасан ер кия, йыржe эҥер да куп-шамыч. Менгылам, кӱртньӧ воштырым да продовольствийым Хасан ер вес могырыш изи пуш дене вончыштараш верештe. Мыланна суткаште лу—латкок шагат пашам ыштaш логалын.

29 июльыш о кечывалым лейтенант Махалин йолташ японец-шамыч наступатлат, манын увертарыш. Махалин лу боец-шамыч дене пырля Заозерный кӱкшака лишныce Безымянный кӱкшакаште ыле. Тӱтыран кече улмо дене японец-шамычын кок ротышт пограничник-шамычын изи группа ӱмбак бандитла кержалтыныт. Тӧр огыл кучедалмаште вич доблестный йолташ-шамыч пытышт, нунын коклаште лейтенант Махалинат. Молышт сусыргеныт гынат, эшеат кучедалыныт. Японец-шамычлан кӱкшакам налаш ыш верешт: подкреплений толынат, бандит - шамычым Советский мланде гыч чумен луктыч.

Йӱд шып ыш эрте. Японец-шамыч кӱкшакаш пурашлан эре разведкым ыштен улыт.

А вес йӱдымжӧ кучедалмаш тӱҥале.

Мемнан кокла гыч кажныже оборона план почеш шке верыштым кастенак налыч. Йӱд пичкемыш, изишак йӱр йога, японец-шамыч кӱкшакаш нападатлат, манын ӱшаныдежат ок лий ыле. Кок флангеш разведкым шогалтышна.

Йӱд пеш шып. Но границыште шып улмаш ондалчык. Кенета кок гранатын пудештмышт шергылте. Тиде мемнан разведка мемнан тылыш пурышо японец-шамычым муын.

Самурай - шамыч тидым пален налыныт, кӱкшакаш кержалтыныт. Лейтенант Христолюбовын группыжо тушман ваштареш пенгыдын да спокойно лӱйкалаш тӱҥале. Боец-шамыч вашкыде прицеливатлен, пуля почеш пулям колтылаш тӱҥальыч. Пулеметчик-шамыч чылт сол мо семын японец-шамычым пытареныт. Нунын „банзай" манын кычкырымышт дене йӱкыштат пытен, но кӱкшакаш садак кӱзен ышт керт.

Лу—лучко минут гыч японец-шамыч мемнан флангышкат наступленийым тӱҥальыч. Нылле еҥ дене кок группа мланде вокген граница деке нушкыт. Ме она шиж, шоненыт нуно. Ик жап ме нуным ыжна тӱкӧ. Нуно фугас - шамычым кӱнчен шындыме верыш нушкын толын шуыч. Мый аппаратын рукоятькыжым пӱтыралымат—тунамак пеш кугу пудештмаш шергылте. Самурай-шамыч мланде дене пырля кӱшкӧ кӱзен кайышт. Кодшышт кӱ шенгак вашкышт, но туштат ме ончычак фугасым кӱнчен пыштенна ыле. Кокымшо да кумышо гана пудештарыме дене почти чыла наступатлыше-шамычым пытарышна.

Мый Христолюбов дек полшаш каяшлан приказанийым налым. Тушто японец-шамыч тӱшка кум могыр гыч кӱкшакашке нушкыныт.

Позицийым ойырен нальымат, мый чыла гранатометчик-шамычым ик группыш погышым, вара пурла тайыл велышке кӱ могырышкыла лӱлдаш приказым пуышым. Граната-шамыч лач кӱлеш верышке возын, пудештылаш тӱҥальыч. Самурай-шамычын кӱ деке лишеммышт годым мый нуным ракета дене волгалтарышымат, вара пудештмаш шоктыш,—да японец-шамыч йыгысен да магырен ӱлыкӧ чымалтыч.

Японец-шамыч у вий-шамычым эреак колтен шогеныт гынат, ончыко ик йол тошкалтышымат каен огытыл. Тунам японец- шамыч артиллерий да миномет-шамыч дене кучедалаш тӱҥальыч. Кӱкшакаште снаряд-шамыч пудешталтыт. Но мемнан оборона тидын дечат лӱдын огыл. Ме позицийым ваштaлтaш да тужечын японец-шамычым поктен колташ решитлышна. Мый кычкыральым: „Йӧратыме Сталин верч,—ончыко!". Пограничник - шамычын „Ура" кычкырмышт снаряд-шамыч пудештылме йӱкымат сеҥгыш.

Японец-шамыч у вийым ешарен, адакат кӱкшакашке кӱзаш тӱҥальыч. Тушто мемнан „максим" пулемет шыпланыш: пулеметчик Таратории кумышо ганалан нелын сусырген. Мый пулемет деке возым. Патронлан лента икте гына кодын. Теве снайпер Шмаков ятыкше дене патроным конда. Тараторинын полшымыжо дене тудо кум лентыш патроным шӱшкедыш. Пулемет веселан пашам ыштышат, японец-шамыч мланде пелен возыч.

Шола кидым кынер вуй деч кӱшычла ала-мо виян перыш. Очередым лӱен пытарышымат, кидем дене кучен ончышым. Шижам: вӱр йога, шокшо, пижылтше,—значит, сусыргенам. Но кучедалаш кӱлеш, позицийымат вашталтыман. Японец-шамыч тиде верым пеш чот лӱлдаш тӱҥальыч. Тидын нерген Христолюбовлан ойлышым да шкеже пулемет дене ӧрдыжыш корангам, Христолюбоват тиде жапыште позицийым ваштaлта, а мый тудым аралашлан лӱлдам.

Пытартыш лентат мучашыш шуын. Патронлан колтымо Шмаков йолташ ыш пӧртыл. Ончылно японский снаряд пудеште. Осколка мыйын пулеметым строй гыч лукто. Мый кумышо ганалан сусыргенам—шола эрде эмганен.

Обстановка нелэме. Мемнан группышто улшо боец-шамыч шукышт строй гыч лектыныт, а мыланна полшаш толшо-шамыч авырыше противник дене кучедалыныт. Мый боец-шамычлан Хасан ер веке чакнаш приказым пуышым. Ме шудо воктен нушкынна. Кушталгын сусыргышо-шамыч нелын сусыргышо йолташышт-шамычлан полшат.

Восток велныce Безымянный кӱкшакаште еҥшамыч улмым пален нална. Нине мемнан-шамыч, але японец-шамыч?

Красноармеец Баторин терген пиже.

— Нине японец-шамыч улыт гын, гранатым шуэм, мемнан улыт гын, нунын дене пырля полшаш толам,—тудо каласыш.

Моло семын нигузеат ыштaш ок лий ыле. Ме Баторинын ончык каймыжым нугыдо омыж коклаште волновaтлен ончен кийышна. Вот тудо шогалят, еҥ-шамыч ваштареш каяш тӱҥале, значит, мемнан улыт.

Тиде танкист - шамыч ыльыч. Мушкылтшо корно дене, эҥерла да лакыла гоч, нуно шакше захватчик-шамычым почкаш, Первый Особый Краснознаменный армийын частьысе пограничник-шамычлан полшаш вашкеныт.

Латвийын столицыже—Рига олаште. Демонстрацийыште участвоватлыше йоча-шамыч.

Фото ТАСС-ын.

Финляндийыште шуко йоча колат

Финляндийыште шемер калык йӧсын ила. Утларакшым йоча-шамычлан йӧсӧ. Нуно подвалласте илен йӧсланат, фабрика ден заводлаште нелэ пашам ыштат, пелэ шужен илат.

Ик финский газета воза: шукерте огыл Финляндийыште 15000 йочан тазалыкыштым онченыт. Тиде ончымаш гыч пале лийын: чыла йоча кокла гыч 80—90 процентше рахит черан улыт, 40 процент нарe йочан пӱйышт коршта.

Садланак Финляндийыште йоча-шамыч пеш шукын колат. Олалаште 63,4 процент нарe йоча-шамыч колат, а яллаште тылечат утларак—68,7 процент. Эн шукыжым Северный да Восточный областьласе йорло-шамычын ешыштышт колымаш лиеш.

Вес газета воза: ончымо 100 йоча гыч 90 йочаже золотуха черан улыт. Чыла школьник-шамыч кокла гыч пелыже нарe золотуха чер дене йӧсланат. Шуко йоча-шамыч малокровий дене орланат.

Телым шуко йоча-шамыч шодо воспалений чер дене киеныт. Шукыж годым нуным эмленат огытыл.

Английский компартийлан 20 ий

28 июльышто Манчестер оласе (Англия) эн кугу залеш английский компартийлан 20 ий темме лӱмеш шуко еҥан погынымаш лийын. Тиде погынымаште 3 тӱжем еҥ лийын. Вер шагаллан кӧра залыш шӱдӧ дене еҥ пурен кертын огыл. Галлахерын „История английской компартии" лӱман брошюрыжым 2 тӱжем экземплярым ужалыме. Тиде кечынак компартийын 20 ийже лӱмеш Ливерпульышто шуко еҥан вес погынымаш лийын.

Английыште пашазе-шамычым шыгыремдымаш

Компартийын ик руководительжым Морхеным тудын дене ирландский компартийын воззванийже улмылан 18 тылзылан петыраш судитленыт. Воззванийыштыже Ирландийым эрыкыш лукташ да Ирландийын северный да тугак южный ужашыштыжат нейтралитетым ыштaш ӱжын возымо улмаш.

Лондонышто полицейский чиновникын приказше почеш сыщик - шамыч „Сентрал букз лимитед" издательствын помещенийлаштыже кычалмашым ыштеныт да издательство витринысе английский компартийын „Народ должен действовать" лӱман кок воззванийжым из'ятленыт.

Южный Уэльсысе горняк-шамычын конференцийышт чылалан палыме уэльский писатель-коммунист Николасым да тудын эргыжым полицийын арестоватлымыже ваштареш улмым нерген пунчалын.

Германия Англия ӱмбаке наступатлаш ямдылалтеш

Юнайтед Пресс агентствын корреспондентше Марсель гыч увертара: германский войска ден военный корабль-шамыч Францийын северо-западный портлашкыже чумыргат. Тышкак поезд-шамычат колталтыт. Франция серын оккупироватлыме ужашыштыже (Англия ваштареш), Дюнкерк гыч Брестыш шумеш германский войска - шамычын эртымышт коеш. Путешественник-шамычын ойлымышт почеш, сарлан ямдылымаш 100 мильлан эл кӧргышкыла шарлен. Южо районла гыч гражданский населений эвакуироватлыме. Немец-шамыч войска-шамыч ден вооруженийым йӱдым гына шупшыктат. Французский портлашке торпедный катер ден эсминец-шамычым колтылыт.

ПИОНЕР-ШАМЫЧ, ШКЕНДАН КОЛХОЗЛАНДА ПОЛШЫЗА!

Тиде—„Пеледыш" колхозын йочаже-шамыч—колхозлан полшышо звена-шамыч. Фото С. ЧУРШУКОВЫН.

— Мемнан йоча-шамыч пеш пашаче улыт: шудымат сомлат, йытынымат кӱрыт, теве уржамат тӱредыт, — тыге „Пеледыш" колхозын колхозникше-шамыч ойлат.

Да, нуно шкеныштын колхозыштлан чынжымак кугу полышым пуэн шогат. Нуно чылаже коло нылытын улыт, ныл звеналан шелалтыныт: кажне звенаште куд ен.

Йоча - шамыч дружно илат, колхозник-шамыч дене пырля куанен пашам ыштат.

* * *

29 июль. Колхозник-шамыч таче пеш эр помжалтыч.

— Таче тӱредаш тӱҥалына,—колхозын председательже Веселов йолташ ойла.

Пасушто ошын-шемын коеш. Тиде—колхозник-шамыч поян уржам тӱредыт. Теве туштак пионер-шамыч койыт. Пионерка-шамыч Завойскина Лидия ден Рязанцева Наталият тӱредыт. Нуно тений велэ огыл, а кодшо ийнат колхозлан тӱредашыже полшеныт.

Нунын семынак пасушко Завойскина Марья, Веселова Наталия, Малинин Николай лектыныт. Кастене 4 шагат марте Завойскина Лидия 60 кылтам, Рязанцева Наталия 65 кылтам, Малинин Николай 95 кылтам ыштышт.

Пионер Черепанов Степан кас велэш машина тӱредаш тӱҥалмым ужат, йоча-шамычлан каласыш:

— Айста теве уржа вуй погаш каена. Уржа вуй шуко пӱчкылт кодын.

Йоча - шамыч комдым, шорвондым налын, пашашке лектыч, южышт яра кид денак погат.

* * *

Уржам тӱредынат огыт пытаре, пасушто йытын кӱраш йӧршӧ лиеш. Йытын паша—„Пеледыш" колхозысо йоча-шамычын йӧратыме пашашт. Нуно шкеак кӱрыт, шкеак сомлат, шкеак кырат, пуалтат.

Тений нуно 5 гектар йытыным кӱраш тӱҥалыт.

Тиде кеҥежым пионер, тунемше-шамыч чылаже 90 гектар мландыште шӱк шудым кӱрыныт. Ынде пареҥге, уржа, вистe шӱк шудо деч посна кушкыт.

Пионер, тунемше-шамычын изи шольышт, шӱжарышт-шамыч йоча садыште илат. Нуно тушто модыт, олыкыш, куэрыш коштыт. Нунын деке ӱчӱкчыдын изашт, акашт миятат, нуным модыктат.

Пионер - шамыч ярашт годым мӧр погаш коштыт, колхозный имне-шамычым пукшаш нангаят, йӱштылаш коштыт.

Тыге „Пеледыш" колхозын йочаже-шамыч илат, колхозлан полшат, канат.

И. Ф.

Косолаповский район,
Елеевский ялсовет.

Йӱштылмаште. Фото С. ЧУРШУКОВЫН.

Уржа вуйым погена

29 июльышто мемнан колхоз уржам тӱредаш лекте. Кид дене тӱредаш кече лекме годымак тӱҥальыч. А жнейка-шамыч кас велеш велэ пашашке пижыч. Меат, йоча-шамыч, пасушко лектын ончышна: ала тушто уржа вуй йоген кодеш. Чынжымак, уржа вуйшамыч шуко пӱчкылт кодынныт ыле. Тунам ме решитлышна: 30-шо июль гыч тӱредме пасушто уржа вуйым погаш тӱҥалаш.

Тыгак ыштышна. Эрдашыжым, 30-шо июльышто, шорвондым, комдым валын, пасушко лекна.

Уржа вуйым поген пытармеке чыланат йытыным кӱраш тӱҥалына.

Черепанов Степан.

Косолаповский район,
Елеевский ялсовет.

Воспитательница Матвеева Качырий йоча садыште канымше-шамычым олыкыш модаш луктын.

Молодец улыда!

1 августышто „Первый ударник" колхозысо 10 енган пионерский звена йытын кӱраш лекте. Звеновод ка Токарева Настя 165 кылтам, Иванов Васлий—155, Яшмолкин Геннадий—150, Смирнова Настя 145 кылтам, Краснов Коля—150, Вишнякова Настя—135, Яшмолкин Володя 150 кылтам ыштышт. Тиде кугуеҥ-шамычлан ыштыме норма дечат шуко. Нунын нормышт —130 кылта.

Колхозын правленийже йоча-шамычлан тыгай полышым пуымыштлан кугу таум ышта.

Молодец улыда, йоча-шамыч!

Бригадир—**Е. ОРЛОВ.**

Йошкар-Олинский район,
Ошургинский ялсовет.

Йоча-шамыч уржа вуйым погаш пасушко лектыныт. Фото С. ЧУРШУКОВЫН.

МЕ ВЕСЕЛАН КАНЕНА

Ме канышнамат веселан эртарена Кече еда йӱштылаш коштына, тӱрлӧ онай модыш-шамыч дене модына. Мылана путыракше „Меран" модыш келша. Мемнан волейболнат уло, тудын денат эреак модына.

А Черепанов Степан, Завойскина Лидия да мый чыла предмет денат отличнон тунеммылан Косолаповский районный пионерский лагерьыште канышна. Тушто тӱрлӧ семын модна, экскурсий дене чодраш, Нартасский ял озанлык техникумыш, районный электростанцийыш коштедышна. А мӧнгышкӧ толмеке кузе тушто канымына нерген чыла каласкалышна. Йоча-шамыч лагерьысе илыш нерген пеш интересоватлат.

Мемнан колхозысо йоча-шамыч шукын газета-шамычым выписатлат. Газетым шке велэ огыл, а колхозник-шамычланат лудына.

Веселов Никандр.

Косолаповский район.

Меат уржа тӱредаш полшена

25 июльышто кугуеҥ-шамыч дене пырля меат, пионер - шамыч, тӱредаш лекна. Тиде пеш кугу полыш лие. Первый кечыштак Петров Илья 200 кылтам, Кудряшов Микале 170 кылтам, Дмитриев Александр 165 кылтам ыштышт. Нуно кажне кечын тӱредаш коштыт, кугуеҥ-шамычын нормыштымат утыж дене темат.

Колхозник-шамычын канен шинчымышт годым, мый газетым йӱкын лудам.

Кудряшов Миша.

Звениговский район,
Красноярский ялсовет,
„Ударник" колхоз.

„Совет" колхозын (Ново-Торъяльский район) членже Андрей Моисеевич Козьминых ий еда тӱрлӧ янлык-шамычым ашна. Тевий тудо вич рывыж игым ашна. Снимкыште: Андрей Моисеевич Токарев Мишалан, Сорокин Ленялан да Токарев Микалылан рывыж игыжым ончыкта.

Фото Д. ЗВЕРЕВЫН.

70

ЭРЛА—ВСЕСОЮЗНЫЙ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНИК КЕЧЕ

Кӱртньӧ корно транспортысо пашазе-шамычым приниматлыме исторический приемышто, 1935 ийын 30 июльышто Кремльыште, Сталин йолташ кӱртньӧ корно транспортын решающий значенийже нерген да мемнан элыште тудын кушкын толмыжо нерген ойлен.

Тиддеч вара вич ий эртен, но тиде кече пайрем кечыш савырнен. Кажне ийын 30 июльышто (ынде август тылызын первый канымаш кечыштыже) кӱртньӧ корно пашаен-шамыч шке пашаштын итогыштым эртарат да шкенышт ончылан у задача - шамычым шындат.

СССР-ын кӱртньӧ корно кутышыжо кокымшо пятилеткын мучаштыже 85 тӱжем километр ыле. 1913 ий дене тангастарымаште СССР-ын кӱртньӧ корно кутышыжо 26,5 тӱжем километрлан ушнен. Мемнан кӱртньӧ корно пеш шуко грузым, пассажирым шупшыкта. 1913 ийыште 184,8 миллион енгым шупшыктен ыле гын, 1938 ийыште 1177,8 миллион енгым шупшыктен.

Кокымшо пятилеткыште 5 тӱжем утла километр у кӱртньӧ корным эксплотацийыш пумо. Тиддеч посна промышленный наркомат-шамыч 584 километр кӱртньӧ корным НКПС-лан сдатленыт. 1938 ийлан 8 тӱжем утла километр кокымшо линийым ыштыме.

Электрифицироватлыме кӱртньӧ корным ыштымаш СССР-ыште кокымшо пятилеткыште вельэ шарлен каен. 1929 ийлан улыжат 18 километр электрифицироватлыме кӱртньӧ корно ыле гын, кокымшо пятилеткын мучаштыже 1193 километрыш шуын. Ятыр тошто завод да депом пужен ыштыме. Тугак корно озанлыкым, кӱртньӧ корно ден коштмаште безопастностьым саемдыме шотышт тат кугу пашам ыштыме.

25 тӱжем километр корнеш у рельсым оптымо.

Кумышо пятилетний планыште 11 тӱжем километр у кӱртньӧ корным, 8 тӱжем километр кокымшо линийым ышташ ончыктымо. План почеш грузовой вагонный парк 225 тӱжем вагонлан, пассажирский—15 тӱжем вагонлан кугемыт.

Кумышо пятилеткыште 1840 километр кӱртньӧ корно электрифицироватлалтеш. Пассажир-шамычым шупшыктымаш 1942 ийыште 1463 миллион енгыш шушаш.

У кӱртньӧ корно-шамыч социалистический промышленностьым виянгдыме, населенийын, утларакшым национальный республика ден область-шамычын илышыштым саемдыме, культурыштым нӧлталме да эл аралымашым виянгдыме шот дене ышталтыт.

Стахановско - кривоновский движений транспортышто у, ончыл паша методым муын пуыш. Тиде пашалектышым кугемдаш чыла йӧным ыштыш. Кумышо пятилеткыште кӱртньӧ корно транспортышто пашалектыш 32 процентлан нӧлталтшаш.

Мемнан элна великий железнодорожный державе улеш. Тугак уло тӱнямбалне эн ончыл, образцовый транспортшо лиеш.

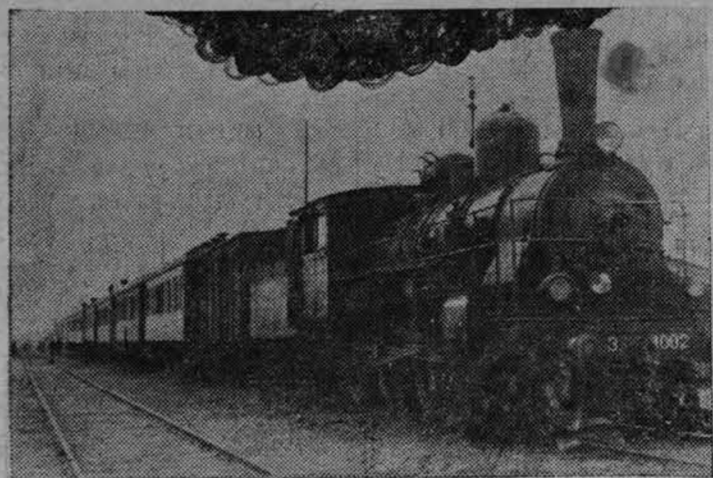

Поезд Йошкар-Олашке толеш.

Фото А. ОВЕЧКИНЫН.

Эрдене

Тымык эрым пешак
йӧратен,
Мый лектам ужар садыш
эрден.
Шӱтпык чот шергылтале
саднам,
Муржым мый йӧратен
колыштам.
Шыргыжалын ший кече
лектеш,
Шыман, шокшын мӱндӱрч
ончалеш.
Ужар шудышто лупс
кошкалеш.
Мый шыжат ызген
чонгештылеш.

Тавашова Вера.

Йошкар-Олинский район, Горький лӱмеш колхоз.

Казаков Миклай.

МИША

Тасма гае рельс воктечын
Миша школышко куржеш.
Тамле омымяндар эр юж
Лайык кид денже туржеш.

Ай, вашкен куржеш Мишукшо,
Кажне урокшо шӧртньӧ гай.
Паровозын мӱндыр йӱкшӧ
Шергылт кайыш пеш онгай.

А Мишук вашка вет школыш..
Чу, азап! Вет рельс торлен..
Значит, элын ик верв пырчым
Класс коса кӱрлаш шонен.

„Тулшол галстук, лий сигнал тый,
А мый—стрелочник кызытлан.
Ышташ она пу ме энгекым
Шыпак нушшо шакшылан!“

Паровозшо вагон-влакым
Иган комбыла вӱдалын,
Шикшым млландышке шавен,
Толеш рельс ӱмбач тавен.

Машинист онча ты рвезым.
Пу(ы)ш свистокым: ок кораҥ.
Йошкар галстукым рӱзалын,
Шога тудо лӱдде, рыҥ.

Кӱртньӧ онгжо ден шӱлалын,
Поезд „кожге“ шогалеш.
Машинист вола тӧрштальн,
Рельсым ӧрын ончалеш.

— Изи шольым, чинче шольым!
Мом тылат ойлен керташ.
Тыланет пуэм портретым
Шинчен шого, ачавам.—

Машинист вӱчка Мишукым,
Эр юж левын пуалеш.
Мишук налын у портретым,
Куан темын ошкылеш.

Рельс ачалме. Кужу поезд
Адак ончыко чыма.
Чойын рельсше шийла чолгыж
Шуйнен пелык, пеш шыма.

Тасма гае рельс воктечын
Миша школышко шуэш.
Изи рвезым чодра вечын
Лай мардежше шупшалеш.

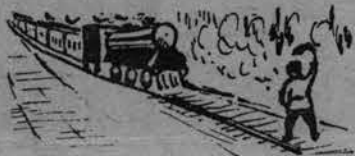

Машинист лиям

Мыйын ачам шукертсек кӱртньӧ корнышто пашам ышта. Ончыч тудо кочегарлан гына пашам ыштен, а кызыт машинистын, полышкалшыжлан пашам ышта. Мыят паровозым пеш интересоватлем. Чӱчкыдын пашазе - шамыч деке депош (паровоз олмыктымо верыш) коштам. Тушто мыйым мо интересоватла —пашазе-шамыч деч йодам. Пашазе-шамыч мыйын йодышемлан эреак вашмутым пуат.

Мый але школышкат кошташ тӱнгалын омыл ыле, тунам ачам модыш конструкторым налын пуэн. Тиде конструктор дене аэропланым, паровозым, комбайным шийме машинам тулеч моло машина-шамычымат ышташ лиеш. Садлан мый конструктор дене чӱчкыдынак паровозым ыштем, вет паровозым мый пеш йӧратем. Южгынамже пеш чапле паровоз лийын лектеш ыле.

Мыйын кызыт ик шонымаш гына: средний школым сайын тунем пытараш да машинистлан тунемаш каяш.

Валя Лукин.

Йошкар-Ола,
4-ше номеран школа,
5-ше класс.

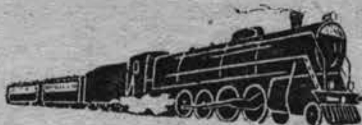

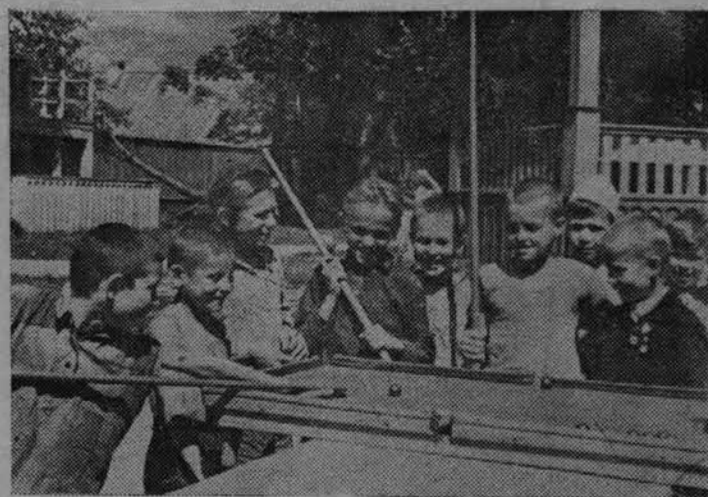

Йошкар-Ола йоча санаторийыште каныше-шамыч биллиард дене модыт.

Фото А. ОВЕЧКИНЫН.

ЧАЙНВОРД

1. Революционный журнал 2. Оксам изобретатлыше енг. 3. Руш драматург. 4. Йолыш пидыт. 5. Древний римысе войсковой часть. 6. Планета. 7. Кугыжан Российын Прут энгер ден Донской область кокласе ужашыже. 8. Изи пуш. 9. Греческий математик. 10. Испанский революционер. 11. Полярный исследователь. 12. Кол лӱм. 13. Коста Хетагуровын почеламут лӱмжӧ. 14. Итальянский композитор. 15. Испанский компартийын вождьшо. 16. Достоевскийын произведенийже. 17. Пушкинын стихше. 18. Изи повесть 19. Жуковскийын вуйлатыме литературный организацийын лӱмжӧ. 20. Грузинский муро лӱм. 21. Морской животный. 22. Аэропланым изобретатлыше - шамыч. 23. Материкын йӱдвел полярный ужашыже. 24. Турецкий крепость. 25. Испанский художник. 26. Тенгызысе янлык. 27. Южный Америкысе знаменитый путешественник. 28. СССР-ысе полуостров. 29. Знаменитый французский бактериолог. 30. Кировын шочмо олаже. 31. Тылызе.

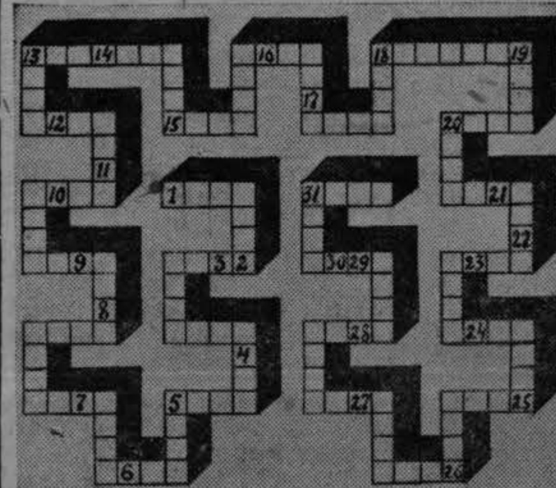

ТОЛЯ КАЗАНЦЕВ колтен.
Удмуртский АССР.

Ответ-шамыч

(4 ИЮЛЬЫСО „ЯМДЕ ЛИЙ“ ГАЗЕТЫМ ОНЧО)

ШАРАДА-ШАМЫЧ: Кремний, модо.

МЕТАГРАММА. Бокс—кокс.

ТУШТО. Почтовый ящик.

Эн ончыч чын ответым колтеныт: Витя Горинов (Куженерский район, „У лажаӱр“ колхоз), Володя Дмитриев (Моркинский район, „Легкий“ колхоз), Витя Степанов (Моркинский район, „Куатле“ колхоз).

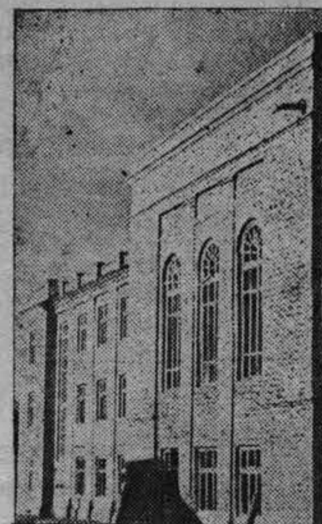

Йошкар Ола. Республиканский библиотекын у зданийже.

Онай модыш

Корно гоч

Чыла модшо-шамыч кокла гыч икте моло-шамычым поктен, иктажшым кучаш тырша. Кучымо рвезе поктылшо лиеш. Поктылшо ден тудын поктен куржмо рвезе кокла гыч кто-гаж вес модшо куржеш гын, поктылшылан нунын кокла гыч куржын эртышым кучаш тыршыман. Модшо-шамыч поктылшын корныжым эре пӱчкыт, утларакшым поктылшын вашке вес модшым поктен шушашыж годым тыге ыштат. Тыге ыштыме дене модыш пеш онгайын эрта. Поктылшын корныжым икганаште шукын пӱчкаш огеш лий. Поктылшыланат кызыт тудым кучышо рвезым кучаш огеш лий.

Врид отв. редактора—
И. Ф. ФЕДОТОВ.

Йошкар-Ола, Маргосиздатын типографийже.

Уполн. Марглавлита № 715.